

เสวนา “กลไกตำบลกับการพัฒนาเยาวชน”
โดย สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)
สถานที่ อาคารหอจดหมายเหตุ ชั้น 2 ห้องวิปัสสนา 2
วันที่ 7 พฤษภาคม 2554 เวลา 13.00–15.00 น.

ผู้ดำเนินรายการ: คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

ผู้ร่วมเสวนา:

1. นายทวีป จูม่น
2. นายประทีว รัศมี
3. นายปราโมทย์ บุญคมรัตน์
4. นายอดิศักดิ์ ทองอ่อน

- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไผ่ อ.เมือง จังหวัดสิงห์บุรี
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดดาว อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี
รองนายก อบต.ท่าเรือ จังหวัดนครศรีธรรมราช
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนเลื่อน อ.เมือง จ.นครสวรรค์

5. นายอาจ	ชานะพงศ์	กำนันตำบลหัวาทอง อ.ภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
6. คุณอ้อย		ผู้ใหญ่ใจดี ลูกบ้านตำบลหัวาทอง อ.ภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
7. คุณจตุดาว	แก้วมี	หัวหน้าส่วนสาธารณสุข อบต.แม่สุก อ.แม่ใจ จังหวัดพะเยา

บทถอดเทปการเสวนา

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์:

เราทุกคนที่มีหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ของเรานั้น สิ่งหนึ่งที่เรพบ คือ เด็กและเยาวชน ที่จะเป็นกำลังสำคัญต่อไปของชุมชนเรา ซึ่งจะขาดผู้ใหญ่ใจดีอย่างเราไม่ได้ แต่ทุกคนอาจจะสวมหมวกหลายใบ ทำงานหลายหน้าที่ แต่ทุกพื้นที่หลังจากที่ผมได้ไปติดตามดูท่านแล้ว ผมพบว่า โอกาสเป็นสิ่งที่สำคัญ อยากให้ทุกคนมองเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของเราให้เหมือนต้นไม้ ซึ่งตอนนี้แต่ละพื้นที่มีปัญหาเหมือนกันหมด ดังนั้น กลไกการทำงานจึงเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นที่เราต้องมีกลไก ที่ขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในตำบล กลไกนี้จะต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) กรรมการ คือคนทำงานที่มีหน้าที่ในการบริหารงาน เป็นผู้ที่คอยขับเคลื่อนงานวางนโยบาย วางแผนให้คนนั้นทำอย่างนั้น คนนี้ทำอย่างนี้ จะมีทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ และที่มาจาก การได้รับเลือก 2) ผู้ใหญ่ใจดีทั้งหลาย ส่วนนี้ก็ขาดไม่ได้เลย คนเหล่านี้จะมีหน้าที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนช่วยเหลือผลักดันให้เด็กได้มีพื้นที่ของตนในการทำงาน ทั้งคอยสนับสนุน ให้กำลังใจ และเป็นทีปรึกษาให้กับทีมเด็กในตำบลเรา 3) แกนนำเยาวชนที่เป็นหัวจักรสำคัญ ที่จะสามารถเข้าถึงเด็กรุ่นใหม่ได้ การที่มีแกนนำเป็นเยาวชน เรา จะเสมือนมีตัวแทนจากเสียงของเด็กและเยาวชน ที่จะคอยพูด คอยบอกความต้องการให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้ และพวกเขาจะเป็นคนสานต่องานของผู้ใหญ่ต่อไป โดยที่พ่อแม่สามารถไว้ใจเขาได้ นื่องๆ เหล่านี้ยังมีเวลาที่จะได้เปิดพื้นที่สร้างสรรค์ของตนเอง

อบต.นั้น ก็เหมือนประเทศประเทศหนึ่ง ที่เรียกว่า ประเทศตำบล ที่มองเห็นในมุมที่กำลังจะล่มสลาย มีคนในประเทศตำบลหลายที่ออกไปข้างนอก เราเป็นคนในประเทศจะต้องคิดว่า จะทำอะไรดีที่จะให้คนในประเทศสามารถยังคงอยู่ในพื้นที่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งต้องมีผู้ใหญ่ใจดีคอยให้การเกื้อกูล วันนีจึงเป็นเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ในปีนี้ก็จะมีการจัดงานเพื่อพัฒนาภาคตำบลร่วมกันด้วย ต่อไปผมจะมอบเวทีให้ทุกท่าน ได้มีโอกาสบอกเล่าเรื่องราวของพื้นที่ตนเอง ใครต้องการจะแลกเปลี่ยนขอให้ยกมือ แล้วจะให้เจ้าหน้าที่นำไมโครโฟนไปให้ เราจะใช้การสนทนาแบบสุนทรียสนทนา เชิญได้เลยครับ

นายทวีป จูมั้น:

สำหรับผมในยุคนี้เหตุการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนไป ผมในฐานะนายก อบต. ผมเป็นนายกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 สิ่งที่ผมคิดถึงสิ่งแรกเลย คือเรื่องเยาวชน เพราะเห็นว่าเยาวชนเป็นพื้นฐานของปัญหา แต่เยาวชนไม่ได้

สร้างปัญหา สาเหตุที่แท้จริง มาจากครอบครัวของพวกเขา สภาพสังคมที่เป็นตำบลเล็กๆ ไม่เหมือนกับสังคมใหญ่ สิ่งที่เราต้องทำ คือการใส่ความคิดที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถสื่อความหมายและสอนพวกเขาได้ ยกตัวอย่างเช่น เรื่องพื้นที่ยาเสพติด พื้นที่ของเราเป็นพื้นที่สีแดง ต้องได้รับการเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ พอร่วมกันแก้ไขปัญหากับทุกกลุ่ม ปัญหาเสพติดก็ลดน้อยลง จนตอนนี้เยาวชนคือกำลังสำคัญที่ช่วยดูแลในด้านนี้เลย เราใช้วิธีการเปิดพื้นที่ โดยที่ต้องรู้ข้อมูลพื้นฐานของทุกคนก่อน เราใช้วิธีการนั่งพูดคุยกัน แล้วก็ปรับสภาพร่วมกัน แต่ในพื้นที่ของเรายังมีหลายๆ อย่างที่ยังขาดอยู่ก็คือ หนึ่งทุน สองความรู้ สามเจ้าหน้าที่ สามสิ่งนี้นับว่าสำคัญมากกับสังคมในตำบลของทุกๆ ตำบล ทุกอย่างต้องทำมาจากการเสียดสี ต้องสนใจร่วมกัน พร้อมทั้งจะแก้ไขปัญหา และเดินไปพร้อมๆ กัน ถ้าเราไม่ใส่ใจเยาวชนบ้านเมืองเราก็จะล่มสลาย เราต้องเตรียมคนที่มีความพร้อม ส่วนหนึ่งของกรที่ทำให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมงานของเรา เพราะเยาวชนจะมาแทนคนรุ่นเรา ถ้าเราไม่ฝึกตั้งแต่วันนี้ กว่าจะเห็นผลก็อีกนาน เราจึงต้องเริ่มต้นปลูกสิ่งที่ดีให้กับเยาวชนให้เร็วที่สุด

นายประทีพ รัตมี:

สิ่งที่ผมคิดเรื่องการทำงานกับเยาวชน คือการสร้างคนมาทดแทน มาสานต่อการทำงานของเรา การพัฒนาคน ต้องมาก่อน ต้องสำคัญกว่าสิ่งใด เพราะการพัฒนาคน ก็เหมือนการได้พัฒนาท้องถิ่นของเราให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ แต่ทุกภาคส่วนจะต้องมีความเข้าใจก่อน ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน งานนี้เป็นงานที่ยากแต่ต้องทำ เพราะเราต้องการการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ไปเรื่อยๆ เราต้องมองให้ลึกลงไปในทุกๆ ด้าน แล้วต้องจับมาบูรณาการร่วมกัน งานที่ผมทำ ผมมองลงไปถึง โรงเรียน ศูนย์เด็กเล็ก ที่ต้องฝังรากปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมกันตั้งแต่เด็ก จังหวะของชีวิตแต่ละคนมีไม่เท่ากัน และจังหวะที่ดีก็เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะฉะนั้น ทุกภาคส่วนต้องช่วยกัน ต้องร่วมกันทำให้เป็นไปตามกระบวนการที่ได้วางแผนไว้ จะโยนให้ใครคนใดคนหนึ่งไม่ได้ ผมเองก็ใช้หลัก บ้าน วัด โรงเรียนอยู่แล้ว เราเองต้องจริงจังด้วย ถ้าคิดดีแต่ไม่ทำก็ไม่มีความหมาย การปฏิบัติต้องมองให้เห็น ทำให้จริง แล้วย้อนกลับมาดูบริบทของเราทุกครั้ง เพื่อที่การทำงานจะได้สอดคล้องกัน และเห็นผลที่จะเกิดขึ้นจริง มันเป็นผลดีต่อพวกเขาที่จะมาสานต่องานเราทั้งนั้น ในตัวคนทุกคนมีดี แต่ถ้าหากไม่ทำสักที สิ่งดีๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น

การพัฒนาเด็กเราจะใช้รูปแบบเดียวในการทำงานไม่ได้ แต่ต้องดูวิธีการของแต่ละพื้นที่ แล้วค่อยนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกัน เรียกว่าการใช้ตัวช่วยสูงๆ จะช่วยให้งานของเราเร็วขึ้น และทำได้เยอะขึ้น บางครั้งเราต้องเลือกที่จะลดเป้าหมายลงบ้าง ผู้ใหญ่อย่างเราบางทีต้องทำให้ตัวเองดูเหมือนอายุน้อยลง เพื่อที่การทำงานจะได้ทำได้ง่ายขึ้น เราต้องมองประโยชน์ไปที่ตัวเด็กไม่ใช่ปล่อยปละละเลย การพัฒนาเด็กและเยาวชนต้องใช้การพูดคุย ต้องสร้างความเข้าใจ เราจึงต้องมองภาพรวมเป็นหลัก บางครั้งจึงจำเป็นต้องลดเป้าหมายลงเพื่อให้งานเห็นผล

นายปรามิทย บัญคมรัตน์:

เริ่มที่แม่ แก้วที่พ่อ ก่อที่ลูก ปลุกที่พระสงฆ์ และไปปลงที่มัสยิด ยุคปัจจุบันนี้ สังคมครูเปลี่ยนแปลงไป เยอะ ครูเน้นทำผลงานมากขึ้น ทางราชการเปลี่ยนครูให้กลายเป็นมุ่งเน้นผลงานมากกว่าการเน้นคุณภาพ การปฏิรูปการศึกษาทำให้เห็นผลเรื่องเด็กไทยอ่านหนังสือไม่ออก เขียนก็ไม่ได้ คุณภาพเยาวชนเรื่องการศึกษา ลดลงไปเรื่อยๆ ทาง อบต. บ้านผม เป็นอีกที่หนึ่งที่พยายามเปิดพื้นที่ ถ้ามีโครงการดีๆ มาจากภายนอกส่งเข้ามา ในชุมชนของเรา เราก็จะตอบรับ แล้วจัดสรรให้ทำอย่างครอบคลุมในทุกพื้นที่ เรามีทั้งหมด 19 หมู่บ้าน ที่ผ่านมา งานที่เราทำ เราก็ทำแบบเน้นปริมาณ คิดทำงานเยอะๆ ทำให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่ปีนี้งานที่เราจะทำ เราจะเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ทำในพื้นที่เข้มแข็งก่อน และพร้อมจะทำกับเราจริงๆ เทคนิคที่เราทำงานกับเยาวชน เรา จะอุทิศเวลาให้กับเขา โดยใช้วิธีการดึงกันทำทั้งครอบครัว ตอนนี้เราใช้ระบบนี้ และมีอยู่ครอบคลุมไปทั่วทุก พื้นที่ ทำแบบครบวงจร คือ การทำงานกับเด็กและเยาวชนเราต้องทำแบบมีส่วนร่วม ต้องมีการเชิญพวกเขา มาพูดคุยร่วมกันบ่อยๆ แล้วเราก็มีหน่วยงานที่สนับสนุนด้านความรู้ ขบวนการพัฒนากลไกตำบลเรื่องเด็กและ เยาวชนนั้น เราพยายามส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยต้องได้มาจากความคิดของพวกเขาเอง แม้จะมี ปัญหาบ้าง เช่น การบริหารจัดการของเราเกิดปัญหา เพราะมีคนเยอะมากเกินไป เราจึงต้องเปลี่ยนรูปแบบการ ทำงานด้านเยาวชนใหม่ คือเน้นคุณภาพ เปลี่ยนจาก 19 หมู่บ้าน มาทำเพียง 7 หมู่บ้าน ให้เป็นหมู่บ้านนำร่อง เป็น หมู่บ้านที่เข้มแข็งก่อน โดยให้แต่ละพื้นที่นำร่อง นำสิ่งดีๆ มาแลกเปลี่ยนกัน แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อพัฒนา ร่วมกัน ในหมู่บ้านเราจะมีศูนย์พัฒนาครอบครัว หมู่บ้านละ 1 ที่ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ครอบครัวแต่ละครอบครัวมี โอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เพิ่มมากขึ้น อีกอย่างการดำเนินงานในแต่ละศูนย์ยังนำเรื่องภูมิปัญญา คุณธรรม 8 ประการ เข้ามาเกี่ยวข้อง เราจะเน้นการทำงานเป็นทีมจิตอาสาพัฒนา โดยทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องเห็น คุณค่า จากการที่เข้าค่ายอบรมเราเห็นผลชัดเจนเป็นรูปธรรมในเรื่องเราได้ผู้นำระดับตำบล เรียกว่า สภาตำบล โดยเยาวชนเหล่านี้จะมาจากสภาเด็กในแต่ละหมู่บ้าน แล้วจึงค่อยคัดเลือกมาเป็นสภาตำบลภายหลัง กลไกที่จะ พัฒนาเด็กได้ แยกออกเป็นสองส่วน คือ หนึ่งผู้ใหญ่ใจดี สองการแลกเปลี่ยนบนเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ การ ทำงานเป็นขบวนการขั้นตอนแบบนี้จะช่วยให้เรามีเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

นายอดิศักดิ์ ทองอ่อน:

ตำบลตะเคียนเลื่อน เป็นตำบลเล็กๆ เราไม่มีนักวิชาการศึกษา ผมเองเคยเป็นครูก่อน ผมจึงสังเกตเห็นว่า เด็ก และเยาวชนเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างมาก อดีตผมเป็นครู แต่ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ เคยทำงานและมี ประสบการณ์ ด้านเด็ก การทำงานของผม ผมจะหวังผลกับหมู่บ้านของผมก่อน ผมเลยลงมือทำที่หมู่บ้านของผม ก่อน โดยเริ่มใช้โครงการพี่สอนน้อง เป็นการเริ่มต้น ฝึกให้เยาวชน รุ่นพี่ ๆ มีโอกาสในการดูแลน้อง ทำกิจกรรม ร่วมกันน้อง ๆ ผมเริ่มเห็นเด็กมีพัฒนาการในการทำงานที่ดีขึ้น เด็ก ๆ ที่ได้รับจากพี่ ๆ ก็มีพัฒนาการดีขึ้น ผม เริ่มค้นทุกอย่างจากสิ่งเล็กๆ มีทั้งเรื่องการออมทรัพย์ และการใช้วิธีการจุดประกายความคิดให้เด็ก ๆ เข้ามาทำงาน

ที่เขาชื่นชอบ ให้เขามาเป็นตัวแทนเราในการพูด ในการคิด และอีกสิ่งหนึ่งที่ผมเห็นคือ เด็กที่ทำงานกับเด็กด้วยกัน เขจะมีสมรรถพรคพวก สามารถทำงานแบบเพื่อนพ้องได้ และงานของเขาก็จะเข้มแข็งด้วยตัวเขาเอง

นายอาจ ฐานะพงศ์:

การทำงานของเราเป็นการทำงานแบบพึ่งพาตนเอง เราจะให้ผู้ใหญ่ในพื้นที่ได้มีโอกาสเป็นผู้ใหญ่ใจดี ที่คอยให้การช่วยเหลือการทำงานของเด็กและเยาวชน ไม่ได้มอบหมายให้ใครมีหน้าที่โดยตรง แต่เป็นบุคคลที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือการทำงานด้านเด็กและเยาวชน โดยการทำงานที่ผ่านมาเรานั้นการให้ความช่วยเหลือเด็กมาตลอด เพราะเราอยากเห็นเด็กมีความสามารถในการทำงานเพื่อชุมชน สามารถช่วยเหลือสังคมที่พวกเขาอยู่ได้ เขาสามารถรับผิดชอบในงานของตนเองได้ และงานที่ได้รับมอบหมาย โดยที่เกิดจากจิตอาสาที่อยากจะทำเพื่อชุมชน พัฒนาบ้านเกิดของตนเอง และเด็กจะต้องเกิดความหวงแหนต่อชุมชนของตน

คุณอ้อย ผู้ใหญ่ใจดี:

ดิฉันเป็นลูกบ้านที่ใช้เครื่องมือที่ได้รับความรู้มา ดิฉันมองว่า ความรู้ คือสิ่งที่จำเป็นกับการทำงานด้านเด็กและเยาวชน อีกอย่างคือเรื่องพื้นที่ เราต้องมีพื้นที่บ่มเพาะ เพื่อที่เราจะได้ไม่ต้องวิ่งตามงาน แต่ทำงานไปพร้อมๆ กันเลย สิ่งหนึ่งที่เรากำลังหา คือ หาเครื่องมือใหม่ๆ แนวคิดใหม่ๆ เพื่อที่จะได้เอื้อด้านการทำงานของเราไปเรื่อยๆ เริ่มแรกที่ดิฉันทำงานกับเด็กและเยาวชน ยังเป็นไปแบบระยะสั้น ไม่เกิดผลระยะยาว เพราะว่าพ่อแม่เขาส่วนใหญ่จะไม่ให้ลูกมาบ้างก็มี ตอนหลังเราจึงต้องดึงครอบครัวด้วย โดยให้เด็กทุกคนได้ทำงานในด้านกิจกรรม แล้วให้ผู้ใหญ่เป็นผู้ให้การสนับสนุน เราต้องชี้แจง สร้างความเข้าใจ ทำงานแบบประสานความร่วมมือกัน สนับสนุนระหว่างกัน งานแต่ละงาน เราต้องทำให้พวกเขา รู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่สนุกสนาน และจะเห็นผลได้ง่ายกับการที่ทุกคนมีส่วนร่วม เห็นผลง่ายกว่าๆ ไม่มีใครร่วมเลย

นายอาจ ฐานะพงศ์:

ผมยังมองว่า การเรียนรู้ในระบบเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอสำหรับเด็ก กระบวนการทำงานกับเด็กและเยาวชนต้องมีความหลากหลาย และต้องสอดคล้องกับงานในท้องถิ่นของเราด้วย เราต้องเปิดโอกาส ให้เด็กได้มีโอกาสทำสิ่งดี ๆ ในบ้าน แล้วสร้างความรู้รอบรอบให้พวกเขาได้เรียนรู้ ใช้ควบคู่ไปกับการเรียนในระบบ เพื่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างกัน ถ้าองค์กรในท้องถิ่นพร้อมจะร่วมมือกัน พร้อมกับจัดกิจกรรมไปพร้อมกับการเรียนรู้ร่วมกัน การลงทุนด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ก็จะสามารถเห็นผลในพื้นที่ของเรา

ครูรัตน์ :

เด็กทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ตั้งแต่ยังเล็ก ๆ แล้วเราเองต้องเริ่มพัฒนาเด็กตั้งแต่ยังเล็ก ๆ อยู่ ถ้าเปรียบเด็กเสมือนต้นไม้ ต้นไม้ก็ต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่ เด็กต้องมีครอบครัวที่คอยดูแลใส่ใจ ต้องมีความอบอุ่น มีสภาพแวดล้อมที่ดี และต้องให้ออกาสกับพวกเขาด้วย ถ้าเรามองเด็กในปัจจุบัน เราจะเห็นเด็กหลายประเภท มีทั้งที่คอยโอกาส มีโอกาสที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นหากเราต้องการพัฒนาสังคมไทย เราต้องใส่ใจด้านพื้นฐาน ต้องทำระดับรากหญ้าให้ดีกว่า แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องมีในทุกคน คือ การมีจิตอาสา มีใจรักในชุมชนของตนเอง ไม่มีการพัฒนาแบบใดที่ดีเท่ากับการพัฒนามนุษย์ เราต้องมองไปยังเรื่องการศึกษาของเด็ก ถ้าคนไม่ฉลาด ประเทศชาติก็เจริญได้ยาก แต่ถ้ามีคนฉลาด แต่ไม่มีคนดี ประเทศชาติก็ไม่เจริญเหมือนกัน เราจึงต้องปลูกฝังเด็กในชุมชนเราให้เป็นคนดีก่อน ค่อยพัฒนาความฉลาด แต่หากมีทุนคนแต่ไม่มีทุนทรัพย์ การทำงานก็ยังสามารถทำได้ ถ้ามีทุนทรัพย์แต่ไม่มีทุนคน การทำงานก็คงเป็นไปได้

คุณหมอดูจดาว แก้วมี:

จุดเริ่มต้นที่เข้ามาทำงานเรื่องเด็กและเยาวชน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ที่ได้มีโอกาสทำโครงการเพื่อนใจวัยรุ่น เพราะว่าเราเองเป็นคนในพื้นที่ พอได้ทำงานในบ้านตัวเอง เราคิดว่าต้องทำอะไรสักอย่าง ที่มีประโยชน์กับพื้นที่ให้ได้มากที่สุด ตอนแรกเราทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงก่อน แล้วก็โชคดีที่มีผู้บังคับบัญชาที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเรื่องเม็ดเงินว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการทำงาน แต่กระบวนการทำงานเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่า โดยเฉพาะเรื่องกลไกการทำงานในพื้นที่ยิ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด มีบทเรียนจากการที่ลงมือทำเอง เป็นที่ปรึกษาเอง คอยช่วยเหลือวัยรุ่นที่อยู่ในบ้านเรา การทำงานกับเด็กคิดว่าเป็นงานที่มีสีสันมาก ๆ แล้วเราก็เห็นความหลากหลายที่เขาเรียกว่า ความหลากหลายคือความงาม สิ่งที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่งก็คือ ภาวการณ์ที่คอยสนับสนุนหนุนเสริมกันก็เป็นสิ่งที่จำเป็นมากๆ เลย

นายทวีป จุมนัน:

บางสิ่งบางอย่างที่เราทำ บางครั้งก็มีทำได้บ้าง ทำไม่ได้บ้าง ผมคิดว่า การมีสภาพเด็กและเยาวชน จะช่วยเราได้เยอะกับการพัฒนาภาคใต้ควบคู่กับการพัฒนาเยาวชน เราพื้นที่จะใช้รูปแบบใดก็ได้ ในการทำงานขอให้ทำตามขบวนการแบบที่ชุมชนตนเองถนัดและวางไว้ สุดท้ายผมฝากเรื่องการเชื่อมร้อยเครือข่าย และการสร้างมุมมองที่ดี คนที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องให้ทำงานอย่างตั้งใจ และทำงานในหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุดก็เพียงพอ

